

PRZEGLĄD ARTYKUŁÓW ZWIĄZANYCH Z DZIEJAMI KOŚCIOŁA NA ŚLĄSKU

„KWARTALNIK OPOLSKI”

21 (1975), z. 3: J. Pośpiech, *Ks. Karol Myśliwiec (1866—1897)*.

„ŚLĄSKI KWARTALNIK HISTORYCZNY — SOBÓTKA”

31 (1976), z. 1: J. Drabina, *Kontakty Wrocławia ze Stolicą Apostolską w dobie panowania Jagiellonów na Śląsku*.

31 (1976), z. 2: K. Matwijowski, *Z życia codziennego mieszczan Lubania w XVI—XVIII wieku. Uroczystości państwowe i święta kościelne*; J. Kwak, *Formy opieki społecznej w miastach księstwa opolsko-raciborskiego w XVI—XVIII w.*, A. Galos, *Między Berlinem a Watykanem. Działalność dyplomatyczna kardynała Koppa*.

32 (1977), z. 2: J. Mularczyk, *Ze studiów nad prawem patronatu na Śląsku w wiekach średnich*.

z. 4: St. Rybaudt, *Datowane wzmianki imienne z okresu średniowiecza o opatach i mnichach cysterskich w Rudach*.

„NASZA PRZESZŁOŚĆ”

44 (1975) ss. 305+2 nlb. Jest to tom jubileuszowy, wydany z okazji 50-lecia diecezji katowickiej, toteż jego zawartość z wyjątkiem ostatniego artykułu odnosi się wyłącznie do wewnętrznych dziejów tegoż biskupstwa w następującej kolejności: Po wstępnym słowie ks. biskupa-ordynariusza dra Herberta Bednorza ogłosili ks. F. Maroń historię diecezji katowickiej, ks. F. Zebrook dzieje Śląskiego Seminarium Duchownego, I. Mierzwa działalność wydawniczą diecezji katowickiej w pierwszym pięćdziesięcioleciu jej istnienia, ks. J. Gawor przegląd czasopism diecezjalnych, ks. J. Pawlik miejsca pątnicze i ruch pielgrzymkowy w diecezji katowickiej, O. Chryzostom Kurek OFM działalność zakonów i zgromadzeń zakonnych męskich na terenie diecezji katowickiej, S. Teodora Kasperek rozwój i działalność żeńskich zgromadzeń zakonnych w diecezji katowickiej, ks. A. Bieżanowski katolicką dobroczynność na terenie diecezji w latach 1945—1950, ks. J. Bańka życiorys ks. infułata dra Michała Leweka oraz ks. A. Schletz biogramy wybitniejszych misjonarzy — Ślązaków w pierwszej połowie XX wieku.

45 (1976) ss. ... dedykowany jest metropoliecie poznańskiemu, ks. arcybiskupowi drowi Antoniemu Baraniakowi, z okazji 25-lecia sakry biskupiej. Doboru artykułów dokonano z różnych zakątków i wieków Polski. Przednie miejsce zajęł ks. St. Kosowski ze staranną pracą o dawnym kościele św. Stanisława biskupa i męczennika oraz o szpitalu ubogich w Trzebini, wówczas sąsiadującej z dekanatem pszczyńskim. Ks. St. Rumiński komentuje naukę ks. Jacka Liberiusza o świętości Matki Boskiej. Przy tej sposobności wspomina o miejscowości Fulnek na Śląsku. Jest tylko jeden Fulnek i to pod Opawą czyli na Mo-

rawach. Najobszerniejszy (ss. 73—189) jest artykuł ks. bpa dra W. Urbana o Sebastianie Ignacym Rostocku, biskupie wrocławskim, jako zasłużonym bibliofilu. Poza tym notujemy jeszcze ks. M. Bańbuły, C M o liturgii i duszpasterstwie parafialnym Zgromadzenia Księży Misjonarzy w Polsce 1651—1864, oraz ks. A. Schletza o ks. Konradzie Edmundzie Trzeciaku, C M, przed wyjazdem do Chin.

46 (1976) ss. 333+2 nlb. zawiera prace związane z jubileuszem diecezji przemyskiej.

47 (1977) ss. 293+2 nlb. zawiera przeważnie materiały historyczne o dobrze znanym klasztorze Pań Norbertanek na Zwierzyńcu, który przez pewien czas był również patronem parafii w Łędzinach. Dlatego trzy temu klasztorowi poświęcone artykuły zasługują na uwagę, mianowicie K. Kramarskiej-Anyszek, *Dzieje klasztoru PP. Norbertanek w Krakowie na Zwierzyńcu do r. 1840*; S. Anuncjaty Dygati S. Anieli Rybak o odrodzeniu klasztoru zwierzynieckiego za ksieni Doroty Kątskiej oraz S. Bogumiły Rytko o życiorys S. Emilii Podoskiej, norbertanki, żyjącej w latach 1845—1889. Dalsze tematy są już luźnymi przyczynkami, jak ks. J. Kusia o ks. Tadeuszu Kruszyńskim, wykładowcy historii sztuki kościelnej na wydziale teologicznym Uniwersytetu Jagiellońskiego oraz ks. J. Kopcza o ks. biskupie Henryku Grzędziewiu (1897—1968), sufraganie opolskim.

„ARCHIWA, BIBLIOTEKI I MUZEA KOŚCIELNE”

31 (1975) ss. 400. Publikują m. i. ks. S. Librowski, *Repertorium akt wizytacji kanonicznych dawnej archidiecezji gnieźnieńskiej* a w części pierwszej akta przechowywane w Archiwum Diecezjalnym we Włocławku, jak np. opis i zawartość akt wizytacji terytorium wieluńskiego z lat 1668 nn. Ks. L. Grzebień, S J, *Organizacja bibliotek jezuickich w Polsce od XVI do XVIII wieku*. Ks. B. Kumor, *Katalog mikrofilmów przy KUL-u*, m. i. akt wizytacyjnych dekanatów bytomskiego i pszczyńskiego, których teksty już ogłoszono w poprzednich rocznikach „Śląskich Studiów Historyczno-Teologicznych”. Natomiast mało dotychczas wykorzystaną kopalnię wiedzy stanowią tak samo już sfilmowane *Acta Episcopalia* i ich indeksy z lat 1466—1813, spięte w 4 tomy. W końcu wspomnieć należy o wykazie akt i dokumentów ojców Paulinów na Łąkach pod Głogówkiem z lat 1388—1801.

32 (1976) ss. 398. W wymienionym tomie ks. S. Librowski kontynuuje wspomniane w poprzedniej pozycji *Repertorium akt wizytacji...* Dostrojony do tego się artykuł J. Ryła o bibliotece katedralnej w Gnieźnie. Nie mniej interesujące jest opracowane przez ks. J. Kracika zagadnienie bibliotek parafialnych i prywatnych księgozbiorów duchowieństwa w XVII i XVIII w. Danych dostarczał dekanat nowogórski, kiedyś sąsiadujący z dekanatami bytomskim i pszczyńskim. Ks. K. Śmigielski referuje o losach archiwaliów, bibliotek i muzeów kościelnych pod rządami A. Greisera (1939—1945). Podobne wypadki rabunkowe w czasie okupacji miały też miejsce w obrębie biskupstwa katowickiego, czym się na razie nikt nie zajął. Ks. H. E. Wycza wski omawia najnowsze schematyzmy dwóch polskich archidiecezji i stwierdza, że wydawanie katalogów duchowieństwa i parafii jest do dziś praktykowane przez wszystkie polskie diecezje i niektóre zakony, choć już nie tak systematycznie jak dawniej. Dlatego należy podkreślić, że zarówno same schematyzmy, jak wszelkie w nich informacje, są bardzo cenione przez polską naukę historyczną. Toteż według słusznego zdania Autora informatory diecezjalne zawierają powinny jak najwięcej wiadomości i być bardzo starannie redagowane.

„ROCZNIKI TEOLOGICZNO-KANONICZNE”

21 (1974), z. 4 zawiera m. i. wywody J. J. Kopecia, CP o dziejach nabożeństwa Drogi Krzyżowej w Polsce, ks. S. Wilka, SDB o tułaczach szlakach ks. prymasa Augusta Hlonda oraz ks. Z. Zielińskiego o hierarchii i duchowieństwie katolickim a polityce germanizacyjnej Prus wobec Polaków. Autor czasem jednak przesadza, gdy np. na s. 105 pisze, iż ks. kardynał Kopp nie wahał się suspendować księży polskich za działalność polityczną, np. ks. Aleksandra Skowrońskiego. Ks. kardynał Kopp wprawdzie nie był polonofilem, ale tak daleko się nie posuwał. Polecam zapoznanie się z biografią ks. Skowrońskiego, napisaną przez ks. E. Szramka. Tam też spotka się z zaprzeczeniem swego na s. 104 wysuniętego twierdzenia, iż „podobnych ks. Szfrankowi bojowników o sprawę ludu polskiego było w następnych latach w szeregach kleru śląskiego coraz mniej”. Dziwna i skądinąd dobrze znana jest podana na tej samej stronie 105 konkluzja Autora-Kapłana, iż biskupi wrocławscy i kler niemiecki kierując się względami „użytecznymi” przyczynili się do zachowania polskości ludu. Na następnej stronie wymieniony jest ks. Alojzy „Fiecek”. Zgodnie z zasadami lingwistyki powinniśmy się nareszcie zdecydować, czy piszemy po niemiecku „Fietzek” albo po polsku „Ficek”. Tertium non datur.

„STUDIA TEOLOGICZNO-HISTORYCZNE ŚLĄSKA OPOLSKIEGO”

5 (1976), ss. 369. W dziale historycznym znalazły się następujące dość luźno z ziemią opolską związane publikacje: Ks. K. Gumol, *Struktura społeczna i działalność charytatywna krakowskich bractw akademickich w XVII i XVIII wieku*; ks. J. Kuś, *Działalność ks. Stanisława Stojalowskiego na Śląsku Cieszyńskim*; ks. K. Dola, *Kanonicy wrocławskiej kapituły katedralnej w latach 1416—1500*; ks. bp W. Urban, *Wykaz rejestrów dokumentów Archiwum Archidiecezji we Wrocławiu, cz. IV*.

„ARCHIV FÜR SCHLESISCHE KIRCHENGESCHICHTE”

34 (1976) ss. 219 ogłosił tylko dwie ciekawsze prace. Jedna, napisana przez W. Irgang, wymienia statuty wrocławskiego synodu z dn. 10 X 1248 r. który zalicza się do synodów prowincjonalnych a zarazem legackich. Dlatego nie zostały ogłoszone ani przez ks. I. Suberę w publikacji o synodach prowincjonalnych arcybiskupów gnieźnieńskich, Warszawa 1971, ani przez profesora J. Sawickiego w pomnikowym dziele: *Synody diecezji wrocławskiej i ich statuty w dziesiątym tomie Concilia Poloniae*, Wrocław—Warszawa—Kraków 1963. Poza tym H. Schiel umieścił na ss. 133—170 listy z lat 1871—1881 o nastrojach na wydziale teologii katolickiej uniwersytetu wrocławskiego. W r. 1881 ostatni teolodzy na skutek szczytowego nasilenia kulturkampfu opuścić musieli gmach uniwersytecki.

„STUDIA GNESNENSIA”

1 (1975), ss. 388. Już w latach międzywojennych ukazało się 17 tomów, a dwa dalsze zniszczył okupant. Zawierały jednak przeważnie zagadnienia filozoficzne. Obecnie wzorują się na diecezjalnych rocznikach historyczno-teologicznych i oprócz artykułów z różnych dziedzin zamieszczają komunikaty, informacje i recenzje. Pierwszy tom wydano w roku jubileuszowym 25-lecia prymasowskiego pasterzowania ks. kardynała Stefana Wyszyńskiego. Wśród informacji znalazł się krótki przyczynek ks. S. Kosińskiego, SDB do *Acta Hlondiana*. Dotychczas oprócz skromnego (42.) tomu „Naszej Przeszłości” nie ukazała się żadna poważniejsza monografia o pierwszym biskupie katowickim, a następ-

nie prymasie Polski. Głównym powodem jest rozsiany na skutek zawieruchy wojennej po całym świecie materiał biograficzny. Ks. Stanisław Kosiński, profesor historii Kościoła w Wyższym Seminarium Duchownym Towarzystwa Salezjańskiego w Łądzie, podjął się mozolnego poszukiwania i po blisko 25 latach zgromadził dotychczas ponad 10 000 dokumentów dotyczących ks. Hlonda. Całość zbioru pt. *Acta Hlondiana* składa się z 50 tomów maszynopisu, podzielonych trochę niejasno na 1) pisma ks. kardynała Hlonda, 2) korespondencję i przemówienia oraz 3) dokumentację.

„STUDIA ŚLĄSKIE”, SERIA NOWA

28 (1975), ss. 472. Z licznych rozpraw wymienić musimy w powyższej rubryce pracę B. K a ł a m a r z a o ks. Karolu Myśliwcu, który według wywodów Autora należał do pochodzącej z duchowieństwa grupy historyków-amatorów, spotykanych przeważnie w XIX i w pierwszej połowie XX w. a oddziałujących na swój sposób na pogębianie polskości wśród ludu. A. Mrowiec w wykazie pt. *Zginęli w Dachau* mówi o Polakach zamęczonych w tamtejszym obozie koncentracyjnym a pochodzących z terenów byłych rejencji katowickiej i opolskiej. Wśród 888 ofiar śmiertelnych stanowiło 108 kapłanów katolickich i 2 duchownych ewangelickich najwyższy odsetek w porównaniu z liczebnością innych grup społeczeństwa.

29 (1976), ss. 379. Z licznych rozpraw i artykułów o tzw. katolicyzmie politykującym znany M. P a t e r tym razem rozwodzi się pt. *Idee polityczne w ruchu katolickim na Śląsku (1848—1871)* nad problemem rozdziału Kościoła od Państwa i podobnymi zagadnieniami.

30 (1976), ss. 415. W tym tomie ponownie pojawia się M. P a t e r z zaskakującą tezą: *Biskup wrocławski Melchior von Diepenbrock wobec kwestii języka polskiego na Śląsku*, w której dowodzi, iż właściwym inicjatorem wprowadzenia języka polskiego do szkół był wspomniany arcybiskup biskupstwa wrocławskiego, gdyż według zdania Autora „trudno sobie wyobrazić, by Bogedain jako ksiądz przeprowadzał polonizację szkół na Górnym Śląsku bez zgody swego zwierzchnika w osobie biskupa wrocławskiego...” (s. 44). Tymczasem ks. Bogedaina powołał na stanowisko w Opolu nie biskup, lecz rząd i dlatego był „królewskim radcą rządowym i szkolnym” (Königlicher Regierungs-und Schulrath). Zresztą pisano już tyle w tej sprawie, że nawet naprowadzona przez Autora korespondencja z merseburskiego archiwum centralnego faktycznego stanu rzeczy nie zmienia. W tym samym tomie B. R e i n e r w artykule: *Z problemów narodowo-wyznaniowych w województwie śląskim (1922—1939)* na ss. 113—134 tylko 8 stron przeznaczają na właściwy temat. Toteż twierdzenie, że „struktura wyznaniowa ludności na Śląsku w XIX w., wykształcona w okresie... reformacji i kontrreformacji, utrzymała się bez poważniejszych zmian do II wojny światowej” (s. 128), jest zanadto powierzchowne. Na s. 130 Autor odkrył na podstawie dokumentów z lat 1922—1928 320 do 1800 starokatolików, choć własna ich statystyka już w 1923 r. wykazała tylko 28 członków w okręgu katowickim.

„ROCZNIKI BIBLIOTECZNE”

18 (1974), z. 1—2: K Z a w a d z k a, *Ze studiów nad bibliotekami klasztorными dominikanów na Śląsku (1226—1810)*.

„MATERIAŁY DO HISTORII FILIZOFII ŚREDNIOWIECZNEJ W POLSCE”

8 (1974) zawiera pracę J. B. K o r o l e c a jako wstęp do badań nad życiem umysłowym dominikanów wrocławskich w średniowieczu.

„COLLOQUIUM SALUTIS”. WROCŁAWSKIE STUDIA TEOLOGICZNE

6 (1975), ss. 346. W pierwszej części są pośmiertne wspomnienia o śp. ks. kardynale Bolesławie Kominku pióra ks. J. Kruciny i ks. J. Majki. W drugiej części dedykowali dziejowej przeszłości archidiecezji wrocławskiej swoje prace ks. bp W. Urban na temat medalii papieskich w zbiorach Muzeum Archidiecezjalnego, ks. J. Swatek o próbach założenia akademii na terenie wrocławskim w wiekach XVI—XVIII i J. Drabina o korespondencji wrocławskich potentatów ze Stolicą Apostolską w latach 1500—1521.

„CZĘSTOCHOWSKIE STUDIA TEOLOGICZNE”

2 (1974), ss. 387—2 mapki, pomyślane jako księga pamiątkowa z okazji 50-lecia Diecezji. Ks. J. Związek w elaboracie o powstaniu diecezji częstochowskiej wspomina na s. 14 ciekawy szczegół, że przed realizacją był projektowany inny podział diecezjalny pod wpływem licznej delegacji z Górnego Śląska, przyjętej około 20 sierpnia 1920 r. przez bawiącego wówczas w Częstochowie biskupa wrocławskiego Zdzitowieckiego, która prosiła o przyłączenie Częstochowy z Jasną Górą do projektowanego biskupstwa katowickiego, aby tym samym korzystniej oddziaływać na wynik oczekiwanego plebiscytu na Górnym Śląsku. Wspomniany biskup bardzo przychylnie ustosunkował się do propozycji. (Patrz też B. Kumor, *Granice metropolii i diecezji polskich*, Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne 21 (1970), 354). Ks. L. Warzybok dał przeglądnąć biskupów-ordynariuszów częstochowskich z ks. biskupem drem Teodorem Kubiną na czele, gdzie opuszczono liczne szczegóły z jego pracy duszpasterskiej i społecznej w diecezji wrocławskiej. Ks. J. Kowalski wspomniał o Częstochowskim Seminarium Duchownym, założonym w Krakowie na wzór zaistniałego z inicjatywy ks. biskupa katowickiego, Augusta Hlonda. Tymczasem właściwym inicjatorem w porozumieniu z ks. arcybiskupem-metropolitą Adamem Stefanem Sapiehą był ks. biskup Kubina.

„ZESZYTY NAUKOWE KATOLICKIEGO UNIWERSYTETU LUBELSKIEGO”

8 (1975), z. 1: J. Flaga na ss. 79—84 dostarczył bardzo obszernej recenzji, którą można już potraktować jako osobne opracowanie względnie uzupełnienie publikacji K. Kuzmiałk, *Bractwa Matki Boskiej Wspomożycielki Chrześcijan na ziemiach polskich w XVIII stuleciu. Studium z dziejów kultu Maryjnego i wspólnot chrześcijańskich w dawnej Polsce*, Rzym 1973, XL+249+2. Drobnym bodaj niedopatrzaniem jest terytorialne oznaczenie Śląska w 1722 r. jako „sąsiadujące” z Cesarstwem Niemieckim.

„STUDIA THEOLOGICA VARSAVIENSIA”

14 (1976), z. 1. Ogłoszony tam na ss. 193—210 temat W. J. Wysockiego o życiu religijnym więźniów Majdanka dotyczy również Ślązaków.

NAJWAŻNIEJSZE PRACE DOTYCZĄCE KOŚCIOŁA NA ŚLĄSKU

K. Wachowski, *Cmentarzyska doby wczesnopiastowskiej na Śląsku*, Wrocław 1975, 156. Monografia obrządku pogrzebowego na Śląsku od X do XIII w. o swoistym charakterze, ale z wyraźnym nawiązaniem do Małopolski, skąd najprawdopodobniej dotarli na ziemię górnośląską pierwsi misjonarze. *Polonica w średniowiecznych rękopisach bibliotek niemieckich*, oprac. Z. Włoddek, Wrocław 1974, 149. Na podstawie kwerendy odnotowano kilkaset poloników

w bibliotekach państwowych, katedralnych itp. w RFN. Liczne są zwłaszcza traktaty śląskiego mistrza Mikołaja z Jawora, Mateusza z Krakowa i Jakuba z Paradyża. *Materiały do historii teologii średniowiecznej w Polsce*; z. 1: Mateusz z Krakowa, *Opuscula theologica*, z. 2: Jan z Kwidzyna, Prolog do *Expositio symboli Apostolorum*, Jakub z Paradyża, *Tractatus de contractibus* oraz Jan z Trzciany, *De natura ac dignitate hominis*, Warszawa 1974, 440+317. A. Kersten, *Szwedzi pod Jasną Górą 1655*, Warszawa 1975, 366+16 tabl. O. Wi. Kluź, *Adam Chmielowski — Brat Albert*, Kraków 1975. Ks. H. E. Wyczański, *Arcybiskup Zygmunt Szczęsny Feliński 1822—1895*, Warszawa 1975, 472. Praca aktualna ze względu na rozpoczęty w 1965 r. proces informacyjny tej kontrowersyjnej i dyskutowanej postaci w historiografii polskiej. *Udział ewangelików śląskich w polskim życiu kulturalnym*, praca zbiorowa, Warszawa 1974, 200. M. i. opracowania ks. A. Wantuły o początkach ewangelickiej organizacji kościelnej na Śląsku Cieszyńskim, J. Zaremby o piśmiennictwie ewangelickim na Śląsku do 1800 r., J. Brody o utrzymaniu polskości na Śląsku, J. Króla o szkolnictwie ewangelickim na Śląsku Cieszyńskim. W całości znane rzeczy w nowej szacie. Pod trudnym tytułem *Na okazanie drogi*, Poznań 1976 kryje się zbiorowa praca poświęcona ks. Piotrowi Wawrzyniakowi (1849—1910), wielkiemu działaczowi katolickiemu i narodowemu w zaborze pruskim. Są tam rozprawy ks. R. Dzwońkowskiego o ks. Wawrzyniaku jako działaczu społecznym, Z. Grota o księżkach polskich w parlamencie niemieckim, M. Węclawskiego o ks. Józefie Kłosisie jako pierwszym redaktorze „Przewodnika Katolickiego” i inne ciekawostki. S. Józefa Ledóchowska, *Życie i działalność Julii Urszuli Ledóchowskiej (1865—1939)*, Poznań 1976, nauczycielki i organizatorki w zakresie szkolnictwa, działaczki charytatywnej, propagatorki odbudowy Polski i założycielki tzw. Szarych Urszulanek. *Wybór pism Bolesławy Lament*. Przygotował do druku O. R. J. Bar, Warszawa 1976, 187. B. Lament była założycielką Zgromadzenia Sióstr Misjonek Świętej Rodziny. Broszura zawiera jej życiorys (str. 13—66) a poza tym wybór jej pism. Th. Kampmann, R. Padberg, *Der Fall Joseph Wittig fünfzig Jahre danach*, Paderborn 1975, 84, Wittig, górnoślązak i znany profesor wydziału teologicznego we Wrocławiu, znalazł się w 1925 r. na indeksie książek zakazanych na tle zagadnień teologicznych, a w następnym roku został zasuspendowany. Autorzy zastanawiają się, czy by go dziś podobny spotkał los. A. Szafrańska, *Surdul czy rewerenda, Opowieść o Edmundzie Bojanowskim*, Warszawa 1976. *Dzieje teologii katolickiej w Polsce*, pod red. M. Rechowicza, t. I, Lublin 1974, t. II, Lublin 1975, 645+2 nrb. *Kościół katolicki na ziemiach Polskich w czasie II wojny światowej*, t. I: *Materiały i studia* pod red. ks. F. Stopniaka, Warszawa 1973, 290, t. II: *Martyrologium duchowieństwa polskiego pod okupacją hitlerowską w l. 1939—1945*, pod red. ks. W. Jacewicza SDB i ks. J. Wosia SDB, z. I: *Straty osobowe*. W. Szetelnicki, *Odbudowa kościołów w archidiecezji wrocławskiej w latach 1945—1972. Rola duchowieństwa i wiernych*, Roma 1975, 400. W części I o organizacji życia religijnego i odbudowie świątyń w ramach ogólnej historii archidiecezji, cz. II jako przegląd blisko 100 obiektów sakralnych. L. Müllerowa, *Sieć parafialna Kościoła katolickiego w Polsce w 1970/72 r.*, Lublin 1975, 241. *Studia nad historią Dominikanów w Polsce 1222—1972*, praca zbiorowa pod red. ks. J. Kłoczowskiego, Warszawa 1976. A. B. Sroka, OFM, *Prawo i życie polskich Reformatorów, w 350 rocznicę powstania, 1623—1973*, Kraków 1975, 358. Na str. 27 zasługiwałyby Gliwice na szersze omówienie, gdyż tutaj w wybudowanym przez mieszczan drewnianym klasztoru schronili się polscy reformaci po ucieczce z Ołomuńca, aby uniknąć wcielenia do czeskiej prowincji. Autor pominał w literaturze „Opiekuna Katolickiego”, wydawanego przez Adolfa Ligionia. Na str. 29 wzmianka o sekularyzacji w 1816 r., która przeciw ogłoszona została edyktem królewskim z dn. 30 X 1810 r. *Towarzystwo św. Fran-*

ciszka Salezego w Polsce, wykaz domów i współbraci, pod red. L. Kalińskiego, Kraków 1975, 279. J. Matuszczyk, *Kościół drewniany na Śląsku*, Wrocław 1975, 51+129 ilustr.+2 nlb. J. J. Kopeć, *CP Męka Pańska w religijnej kulturze polskiego średniowiecza. Studium nad pasyjnymi motywami i tekstami liturgicznymi*, Warszawa 1975, 448. *Muzyka religijna w Polsce, materiały i studia* pod red. ks. J. Pikulika, Warszawa 1976, z. 1 i 2, 323+331. Ks. B. Kumor, *Historia Kościoła*, cz. 3: *Złoty okres średniowiecza chrześcijańskiego*, Lublin 1977. *Studia nad historią dominikanów w Polsce (1222—1972)*, pod red. J. Kłoczowskiego, Warszawa 1975, t. 1, 702, t. 2, 648 (Omówienie dzieła patrz: *Sobótka* 1976, nr 4). S. Rybandt, *Dzieje klasztoru cysterskiego w Rudach*, Wrocław 1977. *Studia Kościelno-Historyczne* pod red. M. Żywczyńskiego i Z. Zielińskiego, t. 2 zawierający prace doktorskie ks. J. Związka, *Katolickie poglądy polityczno-społeczne w Polsce na przełomie XVI i XVII wieku w świetle kazań*, oraz ks. J. Kracika, *Duszpasterstwo parafialne w dekanacie Nowa Góra w pierwszej połowie XVIII w.*, Lublin 1977. J. Wiślocki, *Konkordat Polski z 1925 roku. Zagadnienie prawnopolityczne*, Poznań 1977. B. Reiner, *Wyznania i związki religijne w województwie śląskim 1922—1939*, Opole 1977. *Verbum (1934—1939), Pismo i środowisko*. Dwutomowe dzieło oprac. przez M. Błońską, M. Kunowską-Porębinę i prof. St. Sawickiego, Lublin 1977. *Dotyczy kwartalnika „Verbum”, odgrywającego w ostatnich latach międzywojennych poważną rolę w formowaniu religijnym i intelektualnym inteligencji katolickiej w Polsce*. R. Marek, *Kościół rzymskokatolicki wobec ziem zachodnich i północnych*, Warszawa 1976. Autor nie podkreślił jednak faktu, iż jeszcze przed konferencją w Poczdamie ks. prymas Hłond upoważniony został przez Stolicę Apostolską do zorganizowania życia kościelnego na ziemiach odzyskanych i że posunięcia najwyższej władzy kościelnej od samych początków zdążyły do przekształcenia dawnych okręgów kościelnych na stałe diecezje. Wydana w trzech oddzielnych częściach *Bibliografia historii Kościoła w Polsce za lata 1944—1970* jest zbiorowym dziełem grona polskich historyków Kościoła, głównie ze środowiska naukowego ATK w Warszawie pod kierownictwem ks. H. E. Wyczawskiego, Warszawa 1976. Pod patronatem ATK ruszyła też nareszcie systematyczna praca nad duchowieństwem wymordowanym w czasie okupacji. W ramach zaplanowanego kilkotomowego wydania pt. *Kościół katolicki na ziemiach Polski w czasie drugiej wojny światowej* ukazał się już pierwszy zeszyt drugiego tomu *Martyrologium polskiego duchowieństwa rzymskokatolickiego pod okupacją hitlerowską w latach 1939—1945* w opracowaniu księży W. Jacewicza SDB i J. Wosia SDB, Warszawa 1977. Wyszła już również pierwsza i druga część trzeciego tomu zbiorowo opracowanych *Dziejów teologii katolickiej w Polsce* pod redakcją ks. M. Rechowicza, Lublin 1977. Jako materiał do *Atlasu Historycznego Chrześcijaństwa w Polsce* służyć następujące tomy: I: *Zakony męskie w Polsce w 1772 roku*, pod red. L. Bieńkowskiego i innych, Lublin 1972. II: E. Wiśniewski, *Prepozytura Wiślicka do schyłku XVIII w. Materiały do struktury organizacyjnej*, Lublin 1976. III: L. Müllerowa, *Sieć parafialna Kościoła katolickiego w Polsce w 1970/72 r.*, Lublin 1975. (Rec. „Sobótka” 1976, nr 3). *W służbie Ziemi Zachodnich. — Wybór pism z teki pośmiertnej kard. Bolesława Kominka (1903—1974)*. Wyboru tekstu dokonał i przedmową poprzedził ks. J. Krucina, Wrocław 1977. *Niestrudzony Siewca. — Księga pamiątkowa poświęcona ks. biskupowi prof. Wincentemu Urbanowi*, Wrocław 1976. *W. Urban, Z dziejów duszpasterstwa katolickiego w archidiecezjach opolskim i głogowskim w czasach nowożytnych*, Wrocław 1975, cz. I i II. (Rec. „Sobótka” 1976, nr 3). L. Itman, *Drewniane budownictwo sakralne na Dolnym Śląsku*, Wrocław 1974. (Rec. „Sobótka” 1976, nr 3).

PRZEGLĄD ARTYKUŁÓW ZWIĄZANYCH Z HISTORIĄ ŚLĄSKA

„ZARANIE ŚLĄSKIE”

- 38 (1976), z. 3: P. Dobrowolski, *Biografia polityczna Adama Napieralskiego*. A. Gładysz, *Kultura czasu wolnego uczniów*.
- z. 4: J. Sztumski, *Przemysł a społeczeństwo*. W. Długoborski, *Górny Śląsk w hitlerowskich akcjach przesiedleńczych 1939—1945*.
- 39 (1976), z. 1: H. Szczerbiński, *Zwrot mienia polskiego zagarniętego przez Niemcy w latach II wojny światowej z amerykańskiej strefy okupacyjnej*.
- z. 2: W. Mrozek, *Przemiany struktury społecznej regionu wielkoprzemysłowego*; W. Zieliński, *Z dziejów agitacji socjalistycznej na Górnym Śląsku (1890—1893)*; J. Gruchała, *Stosunki polsko-czeskie w monarchii habsburskiej na tle kwestii Śląska Cieszyńskiego (1879—1897)*; J. Przewłocki, *Wydarzenia na Górnym Śląsku w latach 1920—1922 w opinii francuskiego generała*; Z. Łempiński, *Przesiedlenie ludności niemieckiej z województwa śląsko-dąbrowskiego w latach 1946—1947*; Z. J. Nowak, *Summa wiedzy o Walentym Roździeńskim i jego poemacie*; M. Fazan, *Z dziejów książki i prasy polskiej na Śląsku*.
- z. 3: J. Pieter, *Recenzja prac doktorskich i habilitacyjnych*.
- z. 4: K. Brożek, *Rys życia społecznego i naukowego polskich lekarzy na Śląsku w czasach najnowszych (1900—1951)*; M. Fazan, *Dr Ludwik Brożek (1908—1976)*.
- 40 (1977), z. 1: J. Danielski, *O polityce państw neutralnych w stosunku do uchodźców cywilnych w okresie drugiej wojny światowej*; I. Sroka, *Położenie robotników polskich w rejencji katowickiej w okresie okupacji hitlerowskiej w świetle badań Oberschlesisches Institut für Wirtschaftsforschung*; H. Wuttke, *Chrześcijanie zachodni Niemcy wobec normalizacji stosunków z Polską*.
- z. 2: E. Szafron, *Aspiracje kulturalne robotników przemysłowych w województwie katowickim*; K. Sajdok, *Psychospołeczne warunki pracy (w atmosferze pracy) w opinii pracowników wybranych zakładów Śląska i Zagłębia*; P. Dubiel, *Uwagi do książki M. Paździory „Górnośląska Narodowa Partia Robotnicza po zamachu majowym 1926—1937”*.
- z. 3: W. Nawrocki, *Drogi i rozdroża „Zarania Śląskiego”*; W. Lubaś, *Katowicko-sosnowieckie środowisko językoznawcze*; J. Jaros, *Polska kadra techniczna o górnictwie zaboru pruskiego*.

„KWARTALNIK OPOLSKI”

- 21 (1975), z. 3: W. Dziewulski, *Dzieje polityczne Górnego Śląska w l. 1816—1847, część 2*; A. Larysz, *Długosz jako toponomasta Śląska*; G. Kwiatkowska, *Poziom wykształcenia ludności czynnej zawodowo w rolnictwie na terenie wojew. opolskiego*; J. Gorecki, *Garść wspomnień z okresu pracy w Liceum Ogólnokształcącym w Mikołowie*.
- z. 4: M. Kutyma, *Siolkowice w świetle szesnastowiecznych urbarzy*; J. Korbel, *Z badań nad reemigracją z RFN. Polska ludność rożnima na tle kwestii narodowej*; T. Widmański, *Wspomnienia medyka z III powstania śląskiego*.
- 22 (1976), z. 1: K. Kozielska, *Śląskie opowieści ludowe*.
- z. 2: J. Pośpiech, *Andrzej Cinciała (1825—1898)*.
- z. 3: M. Treszel, *Edukacja pedagogiczna Józefa Lompy*; J. Pośpiech, *Folklorystyka polska na Górnym Śląsku w dwudziestoleciu międzywojennym*.
- z. 4: J. Pośpiech, *jak wyżej*, — dokończenie; E. Mendel, *Akcja wyborcza w Opolu w 1933 roku*; W. Oszełda, *Zapiski zaolziańskie przed wielkim jubileuszem Polskiego Związku Kulturalno-Oświatowego w Czechostowacji*;

- J. Glensk, *Z problematyki badawczej nad językiem polskim w prasie śląskiej*; A. Barska, *Władysław Orkan w „Pamiętniku” Jana Wantuły*. 23 (1977), z. 1: F. Hawranek, *Próby wkroczenia socjaldemokracji na Górnym Śląsku w latach 1892—1894*; Ernest Farnik (1871—1944) — folklorysta cieszyński.
- z. 2: K. Orzechowski, *Zjazdy dla odbioru rachunku*. — *Ze studiów nad stanowymi zgromadzeniami Śląska*; H. Borek, *Onomastyka na Śląsku*.
- z. 3: J. Przewłocki, *Chadecja w województwie śląskim w latach 1922—1926*. — *Struktura organizacyjna, program i wpływy*; W. Jacher, M. Kutyma, *Społeczno-kulturowe aspekty modernizacji oświaty w środowiskach lokalnych*; T. Lindsay-Baker, *Z życia śląskich emigrantów w Teksasie*. — *List Jakuba Moczygemby do Polski w 1910 r.*; M. Dobrucka, *Ze wspomnień śląskiego górnika Franciszka Musialika*; S. Czech, *Towarzystwa naukowe, oświatowo-kulturalne i społeczne na Opolszczyźnie po r. 1945 i zachowane po nich źródła archiwalne*.
- z. 4: W. Jacher, *Funkcje socjalizacyjne rodziny*; F. Kornilowicz, *Juliusz Roger (1819—1865)*.

„ŚLĄSKI KWARTALNIK HISTORYCZNY — SOBÓTKA”

- 30 (1975), z. 4: W. Dziewulski, *Nowe dane statystyczne o ludności miast i wsi Śląska w XVI w.*; S. Michałkiewicz, *Wpływ industrializacji na strukturę społeczno-zawodową ludności na Śląsku w drugiej połowie XIX w.*
- 31 (1976), z. 1: S. Okęcki, *Ślązacy w powstaniu słowackim*.
- z. 2: R. Heck, *„Chronica principum Poloniae” a „Chronica Polonorum”*; K. Orzechowski, *Sejm i sejmiki w ustroju feudalnego Śląska*; J. Pietrzak, *O narodzinach Polskiej Organizacji Wojskowej zaboru pruskiego*.
- z. 3: M. Kinstler, *Uwagi o śląskich ordynacjach ziemskich XVI i XVII w.*; Z. Hemmerling, *Ruch ludowy wobec powstań śląskich*.
- z. 4: L. A. Tyszkiewicz, *„Początki Polski” Henryka Łowmiańskiego*; P. Jurek, *Czas obrad ogólności śląskich zgromadzeń stanowych w XVII w.*
- 32 (1977) z. 1: E. Kobzdej, *Spółdzielnia „Ogrodnik” w Raciborzu*.
- z. 2: St. Michałkiewicz, *Stan potrzeby badań problematyki gospodarczo-społecznej Śląska okresu Polski Ludowej (1945—1975)*; B. Pasierb, *Główne problemy badawcze współczesnej historii Śląska*.
- z. 3: J. Drabina, *Prokuratorzy miasta Wrocławia na papieskim dworze w drugiej połowie XV w.*; F. Hawranek, *Sprawy śląskie na III Zjeździe PPS zaboru pruskiego w 1897 r.*
- z. 4: Z. Waniek-Kucharska, *Powiązanie genealogiczne śląsko-askańskie w XIII i XIV w.*; K. Orzechowski, *Ewolucja struktury śląskich zgromadzeń stanowych w XVII i XVIII w. (Wywody oparte w znacznej mierze na wcześniejszych opracowaniach sejmu śląskiego i innych zgromadzeń stanowych w XVI w., cytowanych w poprzednich „przeglądach prasy” w Śląskich Studiach Historyczno-Teologicznych)*; W. Caban, *J. Grzywna, Stosunek społeczeństwa Kielecczyzny do powstań i plebiscytu na Górnym Śląsku*; H. Wesołowska, *Działalność wrocławskiego Ośrodka Etnograficznego w okresie XXX-lecia*.

„STUDIA ŚLĄSKIE”, SERIA NOWA

- 28 (1975), 472: M. Cygański, *Niemieckie organizacje pacylistyczne i ich aktywność na Górnym Śląsku w l. 1926—1932*; S. Łukowski, *Hitlerowskie obozy na Opolszczyźnie*; H. Głowacki, *Nieznana korespondencja Józefa Lompy*; E. Wyglenda, *Przegląd polskich badań z lat 1969—1974 nad okresem plebiscytu i powstań śląskich*.
- 29 (1976), 379: A. Kwiotek, *Powstańcze organy wymiaru sprawiedliwości na Górnym Śląsku w 1921 r.* K. Jonca, *Polskie organizacje konspiracyjne na Śląsku w opinii nazistowskich organów wymiaru sprawiedliwości*. S. Senft,

Jeńcy wojenni i obcokrajowi robotnicy przymusowi w rolnictwie śląskim w latach 1939—1945. W. Jacher, *Stan i potrzeby badań w zakresie socjologii wsi na Śląsku Opolskim.* C. Kurek, *Podopolski fenomen retoryki ludowej.* Instytucja „zawodowych” starostów weselnych. A. Larysz, *Lompa o języku, gwarze i nazewnictwie.* H. Głowacki, *Karol Kosicki w obronie ludu śląskiego.* J. Kwiatek, *Stosunki językowe na Górnym Śląsku w świetle zapisów dzieci do szkół elementarnych (w latach 1902—1907).* W. Chmielewski, *Z działalności Komitetu Wydawnictw Śląskich Polskiej Akademii Umiejętności w latach 1933—1939.*

30 (1976), 415: K. Jonca, *Józef Kokot (1916—1975).* E. Wyglenda, *Bibliografia prac profesora dra J. Kokota (1939—1976).* M. Cygański, *Polityka Wielkiej Brytanii wobec Górnego Śląska w latach 1919—1920.* K. Jonca, *Gustaw Stresemann o polskiej interwencji zbrojnej na Górnym Śląsku (1921 r.).* J. Ratajewski, *O wydawnictwach, redaktorach, kolporterach i czytelnikach prasy polskiej na Śląsku w końcu XIX i na początku XX w.* L. Izbiński, *Zespół „Akta miasta Brzegu” (XIII w. — 1945 r.).*

„STUDIA I MATERIAŁY Z DZIEJÓW WOJEWÓDZTWA KATOWICKIEGO W POLSCE LUDOWEJ”

9 (1975), 232: Liczne artykuły o życiu kulturalnym w województwie śląsko-dąbrowskim w pierwszym roku po wyzwoleniu i o przesiedleniu ludności niemieckiej.

„ROZNIK WROCŁAWSKI”

17 (8) (1973) (4), 285 przynosi szereg rozpraw również o Górnym Śląsku, jak np. E. Achremowicza o dziejach polskich towarzystw akademickich w XIX-wiecznym Wrocławiu.

„KWARTALNIK HISTORII PRASY POLSKIEJ”

(Dotychczas wychodził pod tytułem: „Rocznik Historii Czasopiśmiennictwa Polskiego”).

1 (1977), z. 1: J. Ratajewski, *Prasa centrowa w języku polskim na Górnym Śląsku w latach 1886—1925;* U. Jakubowska, *Kwestia kształtowania się granic państwa polskiego w latach 1918—1922 na łamach „Gazety Warszawskiej”.*

PRZEGLĄD WAŻNIEJSZYCH PRAC DOTYCZĄCYCH ŚLĄSKA

Bibliografie i dzieła treści ogólnej

B. Górską, A. Skura, *Książka polska wydawana na Śląsku w XV—XVIII wieku.* Wrocław 1975, ss. 169. Jest to bogato ilustrowany katalog, zawierający opisy około 300 polskich publikacji. *Archiwum polityczne Ignacego Paderewskiego*, t. 1—4, Wrocław 1973—1974, ss. 596+700+262+419. Najwięcej materiału o Śląsku jest w t. 2, odtwarzającym walki o połączenie Śląska Górnego i Cieszyńskiego z Polską. T. 4, zawiera przeważnie korespondencję, m. i. dwa listy biskupa Stanisława Adamskiego. U. Perkowska, *Kształtowanie się zespołu naukowego w Uniwersytecie Jagiellońskim (1860—1920)*, Wrocław 1975. H. Dziurla, *Uniwersytet Wrocławski*, Wrocław 1975. K. Korzon, *Biblioteka Ossolineum we Wrocławiu*, Wrocław 1975, ss. 171. *Polska bibliografia sztuki 1801—1944*, Wrocław, t. 1, cz. 1, 1975, ss. XXX+355. *In memoriam Casimiri*

Nitsch, *Księga w stulecie urodzin*, pod red. M. Karasia, Wrocław 1975, ss. 147. S. Wilczek, *Śląsk w walce. Antologia piśmiennictwa poświęconego walce ludu śląskiego w l. 1918—1945*, Warszawa 1975, ss. 570. *Bibliografia Śląska 1971*, oprac. Zespół Działu Bibliograficzno-Informacyjnego Biblioteki Śląskiej pod kier. T. Służalek, Warszawa-Kraków 1975, ss. 348. *Bibliografia historii Śląska za rok 1974*, oprac. R. Gelles, Wrocław 1976. J. Moskał, S. Wilczek, *Album pisarzy śląskich*, Opole 1975, ss. 159. Każdego pisarza od Witelona do tragicznie zmarłej Jadwigi Kucianki obdarzono 3 akapitami: wyjątkiem z artykułu lub poematu, życiorysem i kreskowaną sylwetką. L. Pośpiechowa, *Pisarze Opolszczyzny*, Opole 1975, ss. 112. L. Hajdukiewicz, M. Karaś, *Uniwersytet Jagielloński, tradycja, współczesność i perspektywy*, Kraków 1975, ss. 107+34 tbl. Z. Włodek, J. Zathej, M. Zwiercan, *Catalogus codicum manuscriptorum, qui in Bibliotheca Jagellonica Cracoviae asservantur*, Vol. 1, Wrocław 1977. *Słownik starożytności słowiańskich. Encyklopedyczny zarys kultury Słowian od czasów najdawniejszych do schyłku wieku XII*, t. 5 pod red. G. Labudy i Z. Stiebera, Wrocław 1975. J. Janczak, *Zarys dziejów kartografii śląskiej do końca XVIII w.*, Opole 1976. (Rec. „Sobótka” 1977, nr 2). *Polskie piśmiennictwo kartograficzne 1659—1939*, Wrocław 1977. *Historia prasy polskiej*, pod red. J. Łojka, t. 1: *Prasa polska w l. 1661—1864*, Warszawa 1976, t. 2: *Prasa polska w l. 1864—1918*, Warszawa 1977 (końcowe dwa tomy są w przygotowaniu). Rec. „Zaranie Śląskie” 1976, z. 3 i „Kwartalnik Opolski” 1977, z. 3, gdzie są zastrzeżenia do zestawu prasy śląskiej). *Archiwum Główne Akt Dawnych, Sekretariat Stanu Polskiego. Przewodnik po zespole 1815—1866*. Oprac. H. Dmowska-Grabias, Warszawa 1976. *Polska bibliografia sztuki 1801—1944*. Pod kier. A. Ryszkiewicz, t. 1: *Malarstwo polskie, cz. 1: Prace ogólne, historia, malarze A-K*, oprac. Wiercińska, M. Liczbińska, Wrocław 1975. *Bibliografia historii Polski XIX wieku*, t. 2: *1832—1864, cz. 3, wol. 2*, pod red. W. Chojnackiego, Wrocław 1976. K. Handke, E. Rzetelska-Feleszka, *Przewodnik bibliograficzny po językoznawstwie polskim*, Wrocław 1977. L. Smółka, *Prasa polska na Śląsku Opolskim 1922—1939*, Warszawa-Wrocław 1976. (Rec. „Sobótka” 1977, z. 3). *Bibliografia krajoznawcza województwa wrocławskiego 1945—1970*, oprac. T. Mazurska, Wrocław 1976. *Bibliografia historii polskiej za rok 1975*, pod red. W. Bieńkowskiego, Wrocław 1977. *Bibliografia historii Śląska za rok 1975*, oprac. R. Gelles, Wrocław 1977. *Bibliografia Śląska 1972*, oprac. pod kier. T. Służalek, Warszawa-Kraków 1976. *Bibliografia historii polskiej za rok 1973*, oprac. St. Głuszek i in., Wrocław 1975. *Bibliografia historii Śląska za lata 1972—1973*, oprac. R. Gelles, Wrocław 1975. *Bibliografia historii polskiej za rok 1974*, oprac. St. Głuszek i in., Wrocław 1976. *Bibliografia historii Śląska za rok 1974*, oprac. R. Gelles, Wrocław 1976. J. Glensk, *Bibliografia opracowań prasy śląskiej*, t. 2: *1945—1975*, Opole 1976. 1. tom ukazał się w 1973 r. (Rec. „Sobótka” 1977, z. 2). *Bibliografia czasopism polskich, wydanych poza granicami kraju od września 1939 roku*, zestawil J. Kowalik (4 tomy), Lublin 1977. *Ebibliografia polskiej archeologii pradziejowej i wczesnośredniowiecznej za lata 1970—1974*, pod red. A. Dymczewskiego, Wrocław 1977. *Informator dla korzystających z materiałów archiwalnych*, w oprac. A. Derenia, wydało Wojewódzkie Archiwum Państwowe we Wrocławiu, Wrocław 1976.

Wydawnictwa historyczne i socjologiczne

J. Syska, *Z walki o Śląsk i szkołę powszechną. Wspomnienia z lat 1918—1939*, Katowice 1975, ss. 214. *Historia Śląska*, t. 3, cz. 1: *1850—1890*, Wrocław 1976, ss. 530. A. Bogucki, *Komes w polskich źródłach średniowiecznych*, Warszawa 1972, 113+3 nlb. B. Zientara, *Henryk Brodaty i jego czasy*, Warszawa 1975, ss. 422. *Regesty Śląskie 1343—1348*, pod red. W. Korty,

Wrocław 1975, 280. Jest to kontynuacja „Schlesische Regesten”. 150 lat huty Baildon, pod red. J. Michałka, Katowice 1975, ss. nlb. 36. J. Kantyka, Śląsk i Zagłębie Dąbrowskie w jednym województwie, Katowice 1974, ss. 341. J. Kantyka, Upamiętnione miejsca walk o społeczne i narodowe wyzwolenie na Śląsku i w Zagłębiu Dąbrowskim, Katowice 1975, ss. 344. F. Biały, Niemieckie ochotnicze formacje zbrojne na Śląsku 1918—1923, Katowice 1976, ss. 210. J. Przewłocki, Mocarstwa zachodnioeuropejskie wobec problemów Górnego Śląska w l. 1918—1933, Katowice 1975, ss. 274. A. Benisz, W burzy życia. Do druku przygotował M. Wrzosek, Opole 1976, ss. 200. Wspomnienia pobytu i działalności na Śląsku w latach 1919—1939 jako uczestnik w powstaniach a następnie na eksponowanym stanowisku w przemyśle węglowym. P. Łossowski, Między wojną a pokojem, Warszawa 1976, ss. 354. Jest to studium o niemieckich zamysłach wojennych na wschodzie w obliczu traktatu wersalskiego ze szczególnym napięciem między marcem i czerwcem 1919 r. M. Paździora, Górnośląska Narodowa Partia Robotnicza po zamachu majowym (1926—1937), Katowice 1975, ss. 264. I. Bednarek, Kulisy wielkiej zbrodni, Katowice 1975, ss. 394+2nlb. M. Cygański, SS w polityce zagranicznej Trzeciej Rzeszy w latach 1934—1945, Warszawa-Wrocław 1975, ss. 336. I. Sroka, Górny Śląsk i Zagłębie Dąbrowskie pod okupacyjnym zarządem wojskowym, Katowice 1975, ss. 253. E. Janas, Działalność prohitlerowskiego zbrojnego podziemia na Śląsku odzyskanym w latach 1945—1947, Opole 1975, ss. 100. R. Hajduk, Pogmatwane drogi, Warszawa 1976, ss. 332. Mowa o trudnych losach życiowych dawniejszych przywódców ludu śląskiego, jak Miarka, ks. Damrot, Stalmach i inni. Tychy, zarys rozwoju miasta i powiatu, praca zbiorowa pod red. J. Kantyki, Katowice 1975, ss. 756. Szkice kluczborskie, t. 1, Opole 1976, ss. 231. Jest to początek planowanej serii o przeszłości i współczesności ziemi kluczborskiej. W kolekcji zbiorowej pt. Wypisy do dziejów ziemi opolskiej pod red. F. Hawranka, zawierającej w każdym pojedynczym tomie najpierw ogólny zarys dziejów Śląska Opolskiego a w drugiej dopiero części wywody na zaznaczony na kartce tytułowej temat ukazały się ostatnio cztery pozycje: 1) Wypisy do dziejów Oleskiego, Opole 1975, ss. 227, 2) Wypisy do dziejów miasta Opola, Opole 1975, 195, 3) Wypisy do dziejów Brzeskiego, Opole 1976, 276, 4) Wypisy do dziejów Raciborskiego, Opole 1975, ss. 185. Natomiast jako dalsza pozycja monograficzna z serii miast województwa katowickiego figurują: Gliwice, zarys rozwoju miasta i okolicy, praca zbiorowa pod red. A. Szefera, Warszawa — Kraków 1976, ss. 633. Zupełnie niezależną publikację stanowią: Katowice, centrum wielkoprzemysłowej aglomeracji, oprac. J. Dałek, K. Szarowski i Katowice 1976, ss. 95+10 kolorowych tablic. Jako dalszy ciąg podobnych wydawnictw pojawiły się jeszcze w ostatnim czasie: Opole. Monografia miasta, red. W. Dziewulski i F. Hawranek, Opole 1975, ss. 703. Z tego na 400 stronach przedstawiona jest przeszłość a na dalszych współczesność miasta, zamknięta wyborem bibliografii i indeksem nazwisk. Historiografia Opolszczyzny wzbogaciła się ponadto o broszurę: Wypisy do dziejów ziemi prudnickiej, red. F. Hawranek, Opole 1976, ss. 242. Ciekawą pozycję dostarczył R. Tomczyk pt.: Studia z dziejów rzemiosła Śląska Opolskiego przed epoką kapitalizmu, Opole 1976, ss. 236 + zdjęcia. Wzmiankowane są cechy rzemieślnicze w Byczynie, Gorzowie Śl., Oleśnie, Opolu i Wolczynie. W materiałach cechu krawieckiego w Opolu zachowały się również pewne szczegóły dotyczące paramentów liturgicznych. J. Pośpiech, S. Sochacka, Łucjan Malinowski a Śląsk. Działalność śląskoznawcza i teksty ludoznawcze, Opole 1976 ss. 228. Tutaj dołączyć musimy kilka uwag, dotyczących przeważnie przypisów autorskich. Na s. 85, w przypisie 7 Autorzy nie potrafili zidentyfikować asesora Augusta Knoblich. Otóż był to pracownik wrocławskiego Wikariaty Generalnego, ur. w Winnogórze Świeb., 25 IV 1833 r., święc. 12 VI 1858 r. V. Loewe, Bibliographie der schlesischen Geschichte, t. 1, Wrocław

1927 wymieniło 15 pozycji jego dzieł. Na s. 90, przyp. 21 oraz na s. 91, przyp. 24 brakuje uzasadnienia ujemnej charakterystyki Delocha i Stabika. Wspomniany przez Maliinowskiego wikary w Michalkowicach nazywał się Waindzooh (s. 92), natomiast na s. 99 wymieniony ks. Pressfreund jako wikary ks. Ficka był już od 1851 r. proboszczem w Biskupicach. W przypisie 22 na s. 131 wzmiankowany Kamiński nie był nigdy jezuitą. Poza tym Instytut w Opolu wydał jeszcze: *Powstańcy śląscy, żołnierze wielkiej sprawy. Przywódcy narodu o powstańcach śląskich*, Opole 1976, ss. 70. *Ze wspólnych walk niemieckiego i polskiego rewolucyjnego ruchu robotniczego w latach 1918—1939. Dokumenty i materiały*, Opole—Berlin 1976, ss. 350. R. Bednorz, *Tajne pedagogium Ziem Zachodnich w Warszawie 1942—1944*, Opole 1975, ss. 102. *Klasa robotnicza na Śląsku*, t. 2, Opole 1976, ss. 461. H. Wolna, *Wizerunki niecierpliwych*, Opole 1976, ss. 144. Są to sylwetki pracowników umysłowych na ziemi opolskiej. Z. Rymaszewski, *Łacińskie teksty Landrechtu Zwierciadła Saskiego w Polsce. Versio Wratislaviensis, versio Sandomiriensis*, Wrocław 1975, ss. 334. H. Borek, U. Szumska, *Nazwiska mieszkańców Bytomia od końca XVI w. w. do r. 1740. Studium nazewnictwa i społeczno-narodowościowe*, Warszawa—Wrocław 1976, ss. 261+2 nlb. *Śląskie studia historyczne*, t. 1, praca zbior. pod red. J. Chlebowczyka, Katowice 1975, ss. 382. W pierwszej części są tematy pozaregionalne a w drugiej części problemy społeczne, narodowe i kulturalne z terenu Śląska Górnego i Cieszyńskiego z okresu od drugiej połowy XIX w. aż po rok 1939. *Górnośląskie studia socjologiczne*, t. 11, pod red. W. Mrozek, Katowice 1975, ss. 248. Z treści przytaczamy: F. Donocik, *Problemy rodziny, wychowania i kształcenia w społeczeństwie socjalistycznym w świetle teorii Ludwika Krzywickiego*. H. Pielka, *Modele rodzin górniczych a wychowanie dzieci*. M. Michalczyk, *Mażeństwo i rodzina w opinii młodzieży robotniczej*. Nie mniej ciekawa jest broszura, którą napisał L. Aleksa, *Inteligencja na Śląsku*, Katowice 1975, ss. 96, w której przedstawiona jest geneza i rozwój inteligencji na Górnym Śląsku od schyłku XVIII w. do współczesności przy uwzględnieniu historycznego oraz społeczno-gospodarczego tła owego procesu. R. Hanke, *Kartki z historii chorzowskiej organizacji Stronnictwa Demokratycznego*, Warszawa 1974, ss. 116. S. Bartnicki, *50 lat tarnogórskiej Spółdzielczości Spożyców 1923—1973*, Repty 1973, ss. 78. A. Gładysz, *Kultura środowisk wielkoprzemysłowych*, Katowice 1975, ss. 207. *Z badań nad bielskim okręgiem przemysłowym*, praca zbiorowa pod red. S. Żmudy, Katowice 1975, 125, oraz bliźniacze: *Z badań nad rybnickim okręgiem węglowym*, praca zbiorowa pod red. S. Żmudy, Katowice 1975, ss. 173. Mapa zbiorcza z nadrukiem: *Sesja naukowa poświęcona XXX-leciu powrotu Śląska Opolskiego do Polski* zawiera 9 broszurek: 1) M. Kutyma, *Oświata i nauka w 30-lecie PRL na Śląsku Opolskim*, Opole 1975, ss. 36. 2) J. Kroszel, *Rozwój gospodarczy Opolszczyzny. Dynamika i przemiany strukturalne gospodarki Opolszczyzny w l. 1950—1974*, Opole 1975, ss. 25+5 nlb. 3) J. Kantyka, *PPR i PZPR przewodnią siłą socjalistycznych przeobrażeń na ziemi śląskiej*, Opole 1975, ss. 28. 4) C. Wawrzyniak, *Z zagadnień rozwoju kultury na Śląsku Opolskim*, Opole 1975 ss. 30. 5) M. Lis, *Odbudowa gospodarcza Opolszczyzny w pierwszych latach władzy ludowej*, Opole 1975, ss. 15. 6) Z. Kowalski, *Powrót Śląska Opolskiego do Polski*, Opole 1975, ss. 29. 7) J. Góralczyk, *Rolnictwo na Śląsku Opolskim w latach 1945—1975*, Opole 1975, ss. 26. 8) *Koncepcja makroregionu południowego i rola Opolszczyzny w jego organizmie gospodarczym*, Opole 1975, ss. 29. 9) J. Kokot, *Przemiany społeczne na Śląsku Opolskim po II wojnie światowej*. Opole 1975, ss. 11 + mapa statystyczna. J. Balaryn, *Sytuacja demograficzna Opolszczyzny po II wojnie światowej. Studium demograficzne*, Opole 1975, ss. 407. *Retorta Śląska. Opolszczyzna w raporcie*, pod red. R. Hajduka, Opole 1975, ss. 292. Jest to wybór publicystyki z lat 1945—1973. S. Kiermaszek, *Przeobrażenia społeczno-administracyjne na wsi województwa katowickiego w Polsce Ludowej*, Katowice 1976,

ss. 172. Informuje o wynikach reform terenów wiejskich w latach 1954 i 1973. *Klasa robotnicza na Śląsku*, t. 1, Opole 1975, ss. 478. Nowe wydawnictwo ma zastąpić dotychczasowe „Zeszyty Naukowe o ruchu robotniczym na Śląsku z lat 1966—1973”. Obejmuje tematycznie Śląsk Cieszyński, Górny i Zagłębie Dąbrowskie. H. Henzel, *Gałęziowo-przestrzenna koncentracja przemysłu województwa katowickiego*, Katowice 1975, ss. 124. I. Domański, *Rodzina śląska jako środowisko wychowawcze*, Opole 1975, ss. 119. R. Rauziński, *Zastosowanie metody taksonomicznej do rejonizacji demograficznej o charakterze regionalnym i przestrzennym*, Opole 1975, ss. 86+2 nłb. Charakteryzuje szczególnie procesy demograficzne osiedli wiejskich w latach 1950—1970. *Społeczne cele ochrony środowiska*. Praca zbiorowa pod red. J. Pietruchy, Katowice 1975, ss. 120. *Rola nauk społecznych w humanizacji środowiska wielkoprzemysłowego*, Katowice 1975, ss. 171. Jest to praca zbiorowa pod red. J. Kantyki i W. Lubasia i publikuje materiały ze wspólnego Sympozjum Naukowego Uniwersytetu Śląskiego i Śląskiego Instytutu Naukowego. *Studia społeczno-ekonomiczne*, t. 6, Opole 1976, ss. 201. A. Kühnemann, *Dynamika i struktura dochodów ludności województwa opolskiego w latach 1955—1972*, Opole 1976, ss. 187. K. Wachowski, *Cmentarzyska doby wczesnopiastowskiej na Śląsku*, Wrocław—Warszawa—Kraków—Gdańsk 1975. (Rec. „Sobótka” 1976, z. 4). H. Jankowska, *Najdawniejsze dzieje Wrocławia*, Wrocław 1975. (Rec. „Sobótka” 1976, z. 3). Z. Wawrzonowska, *Uzbrojenie i ubiór rycerski Piastów Śląskich od XII do XIV w.*, Wrocław 1976. Gall Anonim, *Kronika polska*, Przełożył R. Grodecki a wstępem i przypisami opatrzył M. Plezia, Wrocław 1975. J. Mularczyk, *Dobór i rola świadków w dokumentach śląskich do końca XIII w.*, Wrocław 1977. B. Suchodolski, *Pierwsze 300 lat monety polskiej*, Wrocław 1977. B. Zientara, *Henryk Brodaty i jego czasy*, Warszawa 1975. (Rec. „Sobótka” 1976, z. 3). K. Jasiński, *Rodowód Piastów Śląskich*, t. 1—3, Wrocław 1973—1977. (Rec. „Sobótka” 1977, z. 4). *Regesty Śląskie 1343—1348*. t. 1, oprac. K. Bobowski, J. Gilewska-Dubis, W. Korta, B. Turoń, Wrocław—Warszawa—Kraków—Gdańsk 1975. (Rec. „Sobótka” 1977, z. 2). *Zbiór dokumentów małopolskich*, cz. 7: *Dokumenty króla Władysława Jagielly z lat 1418—1434*, wydali I. Sułkowska-Kuraś i St. Kuraś, Wrocław 1975. Część 8: *Dokumenty z lat 1435—1450 i w uzupełnieniu: Dokumenty z lat 1286—1442*, wydali jak wyżej, Wrocław 1975. K. Bartkiewicz, *Dzieje ziemi kłodzkiej w wiekach średnich*, Wrocław 1977. K. Górski, *Zakon Krzyżacki a powstanie państwa pruskiego*, Wrocław 1977. H. Wisner, *Lisowczycy*, Warszawa 1976. Zapowiedziana już w poprzednim roczniku Śląskich Studiów Hist.-Teol.: *Historię Śląska*, t. 3, cz. 1, obejmującą lata 1850—1890 przypominamy jeszcze raz ze względu na obszerną dyskusję nad tą częścią w „Sobótce” 1977, z. 2. J. Pośpiech, S. Sochacka, *Łucjan Malinowski a Śląsk*, Opole 1976. J. Benyskiewicz, *Posłowie polscy w Berlinie w latach 1866—1890*, Zielona Góra 1976. A. Ryfowa, *Działalność Sokoła Polskiego w zaborze pruskim i wśród wychodźstwa w Niemczech 1884—1914*, Warszawa—Poznań 1976. W. Jakóbczyk, *Pruska Komisja Osadnicza 1888—1919*, Poznań 1976. E. Klein, *Rada Ludowa we Wrocławiu, Centralna Rada dla prowincji śląskiej*, Wrocław—Warszawa 1976. (Urzędowała od XI 1918—wiosny 1919. Rec. „Sobótka” 1976, z. 4). W. Ryżewski, *Trzecie powstanie śląskie*, Warszawa 1977. E. Długajczyk, *Górny Śląsk po powstaniach i plebiscytach*, Katowice 1977. (Rec. „Sobótka” 1977, z. 4). F. Biały, *Niemieckie ochotnicze formacje zbrojne na Śląsku w latach 1918—1923*, Katowice 1976. (Rec. „Sobótka” 1977, z. 1 i „Kwartalnik Opolski” 1977, z. 4). J. Przewłocki, *Mocarstwa zachodniemieckie wobec problemu Górnego Śląska w latach 1918—1933*, Katowice 1975. (Rec. „Sobótka” 1977, z. 4). T. Kulak, *Propaganda antypolska dolnośląskich władz prowincjonalnych w latach 1922—1933*, Wrocław 1977. L. Regorowicz, *Wspomnienia śląskie i poznańskie z lat 1919—1934*, Opole 1976. („Sobótka” 1977, z. 3

w recenzji ma zastrzeżenia do podanego materiału). M. Mroczko, *Związek Obrony Kresów Zachodnich 1921—1934. Powstanie i działalność*, Gdańsk 1977. (Rec. „Sobótka” 1977, z. 4). W. Władyka, *Działalność polityczna polskich stronnictw konserwatywnych w latach 1926—1935*, Wrocław 1977. M. Paździora, *Górnośląska Narodowa Partia Robotnicza po zamachu majowym 1926—1937*, Katowice 1975. (Rec. „Zaranie Śląskie” 1976, z. 3). L. Szaraniec, *Zaloga koncernu Hohenlohe i jej walka klasowa w latach 1905—1939*, Katowice 1976. J. Syska, *Z walki o Śląsk i szkołę powszechną. Wspomnienia z lat 1918—1939*, Katowice 1975. (Rec. „Zaranie Śląskie” 1976, z. 3). St. Schimiltzek, *Drogi i bezdroża minionej epoki. Wspomnienia z lat pracy w MSZ (1920—1939)*, Warszawa 1976. (Zawiera również kilka ciekawych epizodów górnośląskich. Np. Rada Ambasadorów przy podziale terenu plebiscytowego pozostawiła „Byłom” przy Rzeszy, bo nie potrafiła go odnaleźć na niemieckiej mapie, którą się przy obradach posługiwała.) A. Loch, *Ku brzegom nadziei*, Warszawa 1977. (Wspomnienia z lat 1921—1944). J. Molenda, *Szkołnictwo w reencji katowickiej w latach okupacji hitlerowskiej. Przyczynek do polityki narodowościowej okupanta*, Katowice 1976. (Rec. „Sobótka” 1977, z. 4). R. Z. Hrabar, *„Lebensborn” czyli źródło życia*, Katowice 1976. (O przestępstwach wojennych). W. Sulewski, *Polacy nad Odrą i Bałtykiem w walce z Trzecią Rzeszą (1939—1945)*, Warszawa 1975. *Sprawozdania Opolskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk*, seria A, nry 13 i 14, Opole 1977. (Zawiera sprawozdania i artykuły związane z dziejami Opolszczyzny). K. Skubiszewski, *Zachodnia granica Polski w świetle traktatów*, Poznań 1975. (Rec. „Sobótka” 1976, z. 3). R. Hajduk, *Arka Bożek*, Warszawa 1975. H. Rola, *Przemysł hutniczy w Polsce Ludowej (1944—1975)*, Katowice 1977. K. Popiołek, *Śląskie dzieje*, Warszawa—Kraków 1976. *Wypisy do dziejów Brzeskiego*, pod red. F. Hawranka, Opole 1976. J. Dałek i K. Szarowski, *Katowice — centrum wielkoprzemysłowej aglomeracji*, Katowice 1976. (Rec. „Zaranie Śląskie” 1976, z. 3). *Katowice — ich dzieje i kultura na tle regionu*, praca zbiorowa pod red. W. Mrozek, Warszawa 1976. (Rec. „Zaranie Śląskie” 1976, z. 3). *Opole, monografia miasta* pod red. W. Dziewulskiego i F. Hawranka, Opole 1975. (Rec. „Sobótka” 1976, z. 4). *Chorzów, Zarys rozwoju miasta* pod red. J. Kantyki, Katowice 1977. *Legnica, Monografia miasta i okolic*, pod red. M. Haisiga, Wrocław 1977. E. Kopeć, *Szkice z przeszłości Czechowic-Dziedzic*, Katowice 1977. *Mysłowice, Zarys rozwoju miasta*. Praca zbiorowa pod red. W. Długoborskiego, Katowice 1977. R. Pacułt, *Bank Ludowy w Koźlu w latach 1903—1939*, Koźle 1975 (Rec. „Sobótka” 1976, z. 3). T. Minczakiewicz, *Stosunki społeczne na Śląsku Opolskim w latach 1922—1933*, Wrocław 1976. (Rec. „Sobótka”, 1977, z. 1). F. Serafin, *Wież śląska w latach międzywojennych 1929—1939*, Katowice 1977. (Zarys węzłowych problemów gospodarczych, społecznych i politycznych wsi śląskiej w ostatnim 10-leciu okresu międzywojennego). L. Aleksa, *Inteligencja Śląska*, Katowice 1975. (Rec. „Sobótka” 1976, z. 3). J. K. Harasimowicz, *Katolicka doktryna społeczna w świetle encyklik*, Warszawa 1976. (Wydawnictwo Towarzystwa Krzewienia Kultury Świeckiej). J. Stolarczyk, *Ewolucja społeczno-politycznej doktryny Kościoła katolickiego*, Kraków 1975. M. Żywczyński, *Szkice z dziejów radykalizmu chrześcijańskiego*, Warszawa 1976. *Prace badawcze i publikacje z zakresu socjologii w Polsce. Dział dokumentacji i informacji naukowej na rok 1972*, w oprac. pod kier. W. Kocyba-Kamińskiej, Wrocław 1975. (Wychodzi co roku). T. Musioł, *Nauczyciele w społecznym ruchu naukowym*, Opole 1975. (Rec. „Kwartalnik Opolski” 1977, z. 4). Ks. W. Piwowarski, *Religijność miejska w rejonie uprzemysłowionym*, Lublin 1977. M. Fazań, J. Kantyka, *Młodzież socjalistycznej ojczyźnie. Szkice z dziejów ruchu młodzieżowego w województwie katowickim*, Katowice 1976. *Górnośląskie Studia Socjologiczne* pod red. W. Mrozek, t. 12, Katowice 1977. (Zawiera ciekawia nia poświęcone rodzinom, szczególnie robotniczym i wiejskim).

Kultura i sztuka

J. Basara, *Słownictwo polskich gwar Śląska na terenie Czechosłowacji*, Wrocław 1975, ss. 91+82 tabl. *Listy Lucjana Malinowskiego do Jarosława Golla. Przyczynek do dziejów polsko-czeskich kontaktów naukowo-kulturalnych w drugiej połowie XIX w.*, oprac. S. Sochacka, Opole 1975, ss. 208. F. Pluta, *Język polski w okresie drugiej wojny światowej*, Opole 1975, ss. 255. *Zabytki ludowej kultury na Śląsku i w Częstochowskim*, pod red. B. Bazieli-cha, Bytom 1975, ss. 233. *Co wieś, to inna pieśń. Studia folklorystyczne* pod red. R. Górskiego i J. Krzyżanowskiego, Wrocław 1975. Artykuły dotyczą przeważnie śląskiego terenu. L. Bielaczek, *Milowe kamienie. Ze świata baśni i przeżył tego fornała tworkowskiego*. Do druku przygotował i przedmową opatrzył Z. Bednorz, Opole 1975, ss. 195. T. Musioł, *Nauczyciele w społecznym ruchu naukowym na Śląsku*, Opole 1975, ss. 215. *Rozprawy z dziejów oświaty*, pod red. J. Miąsca, Wrocław 1976, t. 19 zawiera m. i. Cz. Majorek, *Początki austriackiego systemu szkolnictwa ludowego w Galicji w latach 1772—1780*. (Rzutowało również na Ziemię Cieszyńską). B. Strzałka, *Godki i bojki śląskie*, Opole 1976, ss. 246. Cz. Mykita-Glensk, *Życie teatralne Opola. Od czasów najdawniejszych do współczesności*. Opole 1976, ss. 302. *Archeologia Polski*, t. 21 (1976), z. 2 pod red. J. Kowalczyka zawiera m. i. artykuł W. Szafrąńskiego, *Znalezisko figurki lzydy jako wyraz możliwości penetracji chrześcijaństwa w głąb ziem polskich w III w. Vitelonis Perspectivae liber primus*, pod red. P. Czartoryskiego, Wrocław 1977. (Śląski przyrodnik z lat około 1230—1270) A. Fedorowicz, *Madonny na lwach. — Śląska sztuka średniowieczna*, Wrocław 1976. Tenże, *Figury apostołów z kościoła Marii Magdaleny we Wrocławiu*, Wrocław 1976. Tenże, *Malarstwo XIV i początku XV w. Wrocław 1976*. M. Przyłęcki, *Podstawowe wiadomości o zabytkach architektury i założeniach urbanistycznych na Dolnym Śląsku*, Wrocław 1976. E. Kopicki, *Katalog podstawowych typów monet i banknotów Polski oraz ziem historycznie z Polską związanych*, tom 1, cz. 2: *Średniowiecze; Monety pomorskie, śląskie, mazowieckie i krzyżackie*, Warszawa 1974. T. Chrzanowski, *Głogówek*, Wrocław 1977. *Kultura artystyczna renesansu na Śląsku w dobie Piastów*, Opole 1975. (Rec. „Sobótka” 1976, z. 3). T. Ulewicz, *Wśród impresorów krakowskich doby renesansu*, Kraków 1977. (Zawiera 7 odrębnych rozpraw: 1. O włoskich powiązaniach doby inkunabułów z drukarstwem krakowskim, 2. O najstarszej drukowanej książce polskiej, 3. O ówczesnej reklamie wydawniczej, 4. O walce o polszczyznę, 5. O edytorstwie Jana Januszowskiego, 6. O projektach ortografii polskiej, 7. O krytycznej ocenie obchodzonego w 1974 r. 500-lecia tłoczni krakowskich.). A. Gładysz, *Kultura środowisk wielkoprzemysłowych*, Katowice 1975. (Rec. w „Zaranie Śląskie” 1977, z. 1). J. Grabowski, *Sztuka ludowa*, Warszawa 1977. H. Borek, U. Szumska, *Nazwiska mieszkańców Bytomia od końca XVI wieku do roku 1740*, Warszawa 1976. (Rec. „Sobótka” 1976, z. 3). Simónides, *Współczesny folklor słowny dzieci i nastolatków*, Opole—Wrocław—Warszawa 1976. M. Gładyszowa, *Górnośląskie budownictwo ludowe*, Wrocław 1977. O. Czerner, *Rynek wrocławski*, Wrocław 1977. *Pięćdziesiąt lat Teatru Śląskiego im. Stanisława Wyspiańskiego w Katowicach*, pod red. J. Błaża i in., Katowice 1976. M. Burbianka, *Z dziejów drukarstwa śląskiego w XVI w.: Baumannowie i ich spadkobiercy*, Wrocław 1977. (Rec. „Sobótka” 1977, z. 3). A. Gruszecka-Nitschowa, *Cale życie nad przyrodą mowy polskiej. Kazimierz Nitsch i jego prace (1874—1958)*, Kraków 1977. J. Wróblewski, *Rola polskiej książki w walce z germanizacją*, Wrocław 1977.

Ks. Franciszek Maroń